

Barne- og familiedepartementet
Akersgata 59
0180 Oslo

Oslo, 27.03.2020

Innspill til samarbeidsstrategi for barn i lavinntektsfamilier

Norske Kvinners Sanitetsforening (N.K.S) takker for muligheten til å komme med innspill. Våre 620 lokalforeninger møter årlig barn og unge gjennom mange ulike aktiviteter over hele landet. Vi arrangerer skolefrokoster, Sisterhood-grupper, ferietilbud, kurs i ernæring og økonomistyring for ungdom, høytlesning for små barn, språktrening og ulike tiltak som støtter kvinner og mødre som er nye i Norge. Frivilligheten kan bidra med positive opplevelser, mestringsarenaer og utvikling av nettverk i lokalsamfunnet.

Forslagene i dette innspillet ble utarbeidet før Korona-krisen, basert på N.K.S sine aktiviteter, foreliggende tall og forskning om barn som lever i vedvarende lavinntektsfamilier. Familier som lever i vedvarende lavinntekt og spesielt sårbare grupper risikerer å bli hardest rammet av alle i denne krisen. Samtidig risikerer enda flere familier nå å havne i denne gruppen på grunn av den nåværende økonomiske situasjonen og økt arbeidsledighet. Det kan derfor bli relevant at en hel del andre tiltak også bør settes inn overfor lavinntektsfamilier etter hvert som man ser konsekvensene av pandemien. Derfor anbefaler N.K.S. at regjeringen vil be om nye innspill til samarbeidsstrategi for barn i lavinntektsfamilier også på et senere tidspunkt.

N.K.S. er svært bekymret for at det blir stadig flere barn i Norge som vokser opp i familier med så lav inntekt at de sliter med å dekke utgifter til gode klær og sko, ha sunn og næringsrik mat på bordet, dekke utgifter til kollektivtransport, eller kunne delta på fritidsaktiviteter i sine nærmiljø. Å ikke delta på organiserte fritidsaktiviteter sammen med jevnaldrende, skaper utenforskap og påvirker hvordan barn og unge ser på seg selv og egen fremtid. Vi mener at en strategi både må fokusere på konkrete tiltak som reduserer direkte negative konsekvenser for barna her og nå. Samtidig må en strategi fokusere på konkrete tiltak som bidrar til å endre de strukturelle og bakenforliggende årsakene som påvirker familienes fremtidige levekår.

Vi mener overordnet at følgende tiltak er sentrale:

- **N.K.S anbefaler at barnetrygden økes, også for større barn**
- **N.K.S. anbefaler at botidskravet for ytelser fra folketrygden omgjøres**
- **N.K.S. anbefaler at det settes av tiltak for å sikre at alle barn på mottak får en forsvarlig omsorg og ernæringsssituasjon.**
- **Tiltak som bidrar til at kvinner som står utenfor arbeidslivet kommer seg i jobb, spesielt fokus på kvinner med innvandrerbakgrunn.**
- **Endre regelverket for nasjonaltilskuddsordning slik at det blir mulig å kunne søke om støtte til flerårige (treårige) prosjekter.**
- **Fritidskortet bør tilpasses slik at det kan benyttes til alle typer fritidstilbud**
- **Sikre langsiktige og forpliktene handlingsplaner både kommunalt og nasjonalt**

N.K.S. mener barnetrygden skal gjelde for alle barn frem til fylte 18 år

For første gang siden 1996 økte barnetrygden i 2019 med 90 kroner per barn. FNs¹ barnekomite anbefalte i sine merknader til Norge i 2018 at barnetrygden bør økes. N.K.S. er positive til økning i barnetrygd, men er skuffet over at økningen ikke gjelder alle barn, men bare for de med barn opp til 6 år. Vi mener at økningen bør vare helt fram til barnet er 18 år. Eldre barn fører med seg flere og større utgifter. Å øke barnetrygden vil kunne ha stor betydning fordi det er en universell kontantytelse som ikke faller bort selv om man får inntekt på annet vis. En økning vil kunne redusere stressnivået og gi foreldre bedre vilkår for å vise omsorg. N.K.S. etterlyser også en prisjustering av barnetrygden². Dette vil kunne bidra til å løfte mange tusen barn i Norge over fattigdomsgrensen.

I dag regner mange kommuner barnetrygden som en inntekt ved utmåling av sosialhjelp, og de kan velge å avkorte sosialstønad for enkelte familier. Det er svært uheldig at dette er opp til hver enkelt kommune. Konsekvensene er at de som har aller minst rammes ytterligere. N.K.S. mener kommunene må oppfordres til holde barnetrygden utenfor ved utmåling av økonomisk stønad til barnefamilier.

¹ <https://www.nrk.no/norge/barnetrygden-uendret-i-22-ar--na-ber-fn-norge-om-a-ta-grep-1.14074864>

² Dette er i tråd med NOVAs anbefalinger i rapporten: Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. NOVA Rapport 18/11.

Barn på asylmottak og barn med kort botid i Norge

N.K.S. har intensjonsavtale med IMDi og UDI og arrangerer aktiviteter for kvinner og barn på asylmottak over hele landet. Deltakelse i frivillig aktiviteter fremmer inkludering og hindrer utenforskap. Å oppleve mestring og ha meningsfulle aktiviteter i en usikker hverdag har stor betydning. Aktivitetene som arrangeres av frivillige organisasjoner er imidlertid svært tilfeldige og usikre fordi de er basert på årlige prosjekttilskudd. Barn som i dag bor på mottak i årevis fratras muligheten til å delta på ulike aktiviteter på grunn av foreldrenes økonomi. Selv om asylmottak i utgangspunktet skal være et midlertidig botilbud så er vi kjent med at mange barnefamilier blir boende på mottak i mange år. Barn på asylmottak lever under fattigdomsgrensen ifølge en studie fra Oslo Met³. Flere oppgir at de ofte er sultne, ikke har tilgang til næringsrik mat og økonomi er en av årsakene. N.K.S. anbefaler også at det settes av tiltak for å sikre at alle barn på mottak får en forsvarlig ernærings situasjon. Enslige mindreårige er en spesiell sårbar gruppe som bør få dekket nødvendige utgifter til helsehjelp, inkludert egenandeler og medisiner etter anbefalinger fra en rapport utgitt av FAFO (2018). Hvis regjeringen skal bidra til å redusere og motvirke konsekvenser for barn som lever i vedvarende lavinntekt så må de ikke glemme de mest sårbare barna i Norge.

Familier med minoritetsbakgrunn er overrepresentert i fattigdomsstatistikken. Nesten 9 av 10 barn med bakgrunn fra Syria tilhørte en husholdning med vedvarende lavinntekt i 2018. Barn fra Somalia og Eritrea er også overrepresentert i statistikken for 2018 (SSB, 2020)⁴. Regjeringen foreslo å heve botidskravet fra 3 til 5 år for en rekke ytelser fra folketrygden i årets statsbudsjett, og det er lagt opp til at denne endringen skal tre i kraft i oktober 2020. En slik endring vil kunne bidra til økt marginalisering og store negative konsekvenser for levekårene til barn i mange år. Barn som har foreldre i utdanning eller opplæring bør få støtte slik at barna ikke må leve i vedvarende lavinntekt. Hvert eneste år med opplevd utenforskap og dårlige levekår i barndommen har stor betydning for det enkelte barnet og hens fremtid. N.K.S ber om at det settes inn tiltak spesielt rettet mot grupper som vil berøres av denne lovendringen, og anbefaler at endringen omgjøres

³ <https://forskning.no/velferdsstat-innvandring/asylbarna-har-blitt-fattigere/302886>

⁴ <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/nesten-111-000-barn-vokser-opp-med-vedvarende-lave-husholdningsinntekter?fbclid=IwAR2qL8r9lo2FnAKoroQYN3oJoO1zOjCU4AdQISn-VayZCkGcxQVtxzR0pU4>

Endre regelverket for nasjonaltilskuddsordning

N.K.S. foreslår at regjeringen i sin samarbeidsstrategi forplikter seg konkret til å nasjonalt støtte opp under frivillighetens forebyggende arbeid rettet mot barn og unge. Dette innebærer at frivillige organisasjoner får bedre premisser og rammer for å utforme supplerende tilbud til det offentlige. Frivillige organisasjoner kan tilby lavterskel gratis aktiviteter som favner bredt og som ikke virker stigmatiserende. Målet med aktivitetene er at barn skal få oppleve fellesskap, inkludering, læring og mestring i trygge omgivelser, og få anledning til å delta på positive sosiale arenaer i sine nærmiljø. Tilskuddsmidlene og regelverket knyttet til dem bør anerkjenne at det er viktig å ha oppmerksomhet på kvalitetssikring av tilbudet og av de frivillige. Det er sentralt at de frivillige organisasjonene får midler til å kunne utvikle kvalitetssikringsrutiner for involvering av frivillige og oppfølging av de frivillige gjennom rekruttering, kursing og veiledning og støtte. N.K.S.⁵ opplever noen utfordringer knyttet til tilskuddsordningen som administreres av Bufdir. At søknadsåret løper fra mars til mars, skaper utfordringer knyttet til utvikling av tilbudene lokalt. Svaret på tildelingen kommer også sent svært sent (i mai), sammenliknet med andre tilskuddsordninger. Dette skaper stor uforutsigbarhet og det bidrar til at det blir vanskelig å for eksempel arrangere tilbud i skolens sommerferie, som vi vet at det er et stort behov for. Det er avgjørende at kommunene og de frivillige organisasjonene jobber sammen, og at man unngår at det opprettes overlappende tiltak og ordninger. Tilskuddsordningen bør også innrettes med tanke på at organisasjonene er ulike organisert. N.K.S. har 620 lokalforeninger, men ingen regionskontorer som følger opp disse, all oppfølging skjer fra sentralt hold.

N.K.S. anbefaler at tidspunkt for søknad og tildeling endres, og at det gjøres en endring i regelverket slik at det blir mulig å oppnå tilskudd over en treårig tildelingsperiode. Vi anbefaler også at det settes av midler til å evaluere effekten av de ulike tilbudene slik at de er mest mulig treffsikre mot målgruppen.⁶

⁵N.K.S. har siden 2018 mottatt midler til aktiviteten Sisterhood. Sisterhood er et gratis, forebyggende, lavterskeltilbud for unge jenter mellom 12 og 22 år. På Sisterhood grupper møtes jentene ukentlig og ledes gjennom aktiviteter og en rekke praktiske øvelser. Gjennom å delta i Sisterhood grupper får de unge jentene et etterlengtet pusterom, tilhørighet, mulighet til å få nye venner og til å snakke om vanskelige og viktige temaer sammen med trygge kursede frivillige gruppeledere.

⁶ Nova- rapporten (18/11) påpeker at ungdom i større grad føler på utfordringer til å vokse opp i fattigdom. Tilgangen til flere og flere arenaer er basert på penger etter hvert som barna blir eldre.

Fritidskortet bør tilpasses slik at det kan benyttes til alle typer fritidstilbud

Fritidskortet er en god løsning for økonomiske barrierer for deltakelse i organiserte aktiviteter. Men det er fortsatt mange unge som ikke benytter seg av organiserte aktiviteter i sine lokalsamfunn. Barn i familier med lav inntekt deltar i mindre grad i organiserte aktiviteter enn andre barn. Dermed går de glipp av en viktig arena for barn og unge hvor de kan treffe andre og få mulighet til å utvikle ferdigheter. Ofte er det voksne til stede som setter rammene for aktivitetene og bidrar med hjelp og støtte. Deltakelse i organisasjoner kan også fungere som en læringsarena for ungdoms identitetsutvikling og demokratiforståelse. Barn og unge som ikke har mulighet til å delta i slike arenaer har mindre tilgang til denne typen lærings- og samværsaktiviteter. N.K.S. anbefaler at fritidskortet også bør tilpasses den gruppen av barn og unge som ikke benytter seg av organiserte aktiviteter.

Fafo gjennomførte i 2018 en evaluering av tilskuddsordningen mot barnefattigdom. Et eksempel som det vises til i rapporten er at kommunen i Drammen har fått 100 000 kroner fra Sanitetsforeningen som skolehelsetjenesten i Fjell bydel forvalter. Dette kan anvendes til bidrag til for eksempel bursdager, klær, skoleball og annet etter søknad fra skoler eller ved at familier søker sammen med lærer eller helsesøster (Fafo 2018).

Hvert år deler Sanitetskvinnene ut millionbeløp i samarbeid med Egmont Fonden⁷ som en håndrekning til barn og unge som på grunn av sin økonomiske situasjon sliter sosialt, helsemessig eller med skolearbeidet. Per. februar 2020 har over 2500 barn fått støtte gjennom ordningen «En håndrekning». Støtten er gitt via Sanitetsforeningens veiledningssentre for pårørende til rusavhengige, våre egne institusjoner som arbeider med barn og unge, og andre kontaktpersoner som arbeider med barn og unge. Pengene tildeles alt som har å gjøre med fritidsaktiviteter, utstyr og skole/læring. Midlene som deles ut er fordelt omtrent 50/50 mellom barn med etnisk norsk bakgrunn og med minoritetsbakgrunn.

N.K.S. erfarer at økonomi er en stor barriere som påvirker barns muligheter til å delta på ulike aktiviteter. Utgifter knyttet til transport, inngangsbilletter, mat, sko, spesielle klær og utstyr er utgifter som vi ser mange har problemer med å dekke

⁷ Egmont Fonden er et fond som både driver medievirksomhet og som har et allmenntilgjort formål som jobber med å støtte utsatte barn og unge og bekjemper fattigdom. «En håndrekning» fokuserer på læring og livsmestring i et langsiktig perspektiv og Egmont Fonden har inngått en langsiktig samarbeidsavtale med Sanitetskvinnene for perioden 2017-2021.

selv. Aktiviteter i regi av skole, SFO eller barnehage som krever ekstra midler fra foreldre bidrar også til å øke de sosiale forskjellene for familier som allerede er spesielt utsatt. Å spille fotball kan for eksempel koste opptil 5000 kr per sesong i de store klubbene. Å være utestengt fra aktiviteter i lokalmiljøet er den nye fattigdommen. N.K.S. etterlyser en kommunal ordning som bidrar til en «kontantkasse» slik at konkrete utgifter som fotballscho eller bussbilletter også til foreldre, kan dekkes av de som bistår familiene lokalt.

Tiltak som bidrar til å øke innvandrerkvinnens deltakelse i, og tilgang til arbeidsmarkedet

Det finnes få eller ingen reelle jobbmuligheter for mange foreldre på grunn av manglende formalkompetanse og språknivå. Vi vet at deltakelse i arbeidslivet forebygger og styrker helse og sosial deltakelse i samfunnet, samt direkte bidrar til å motvirke lavinntekt. For en del innvandrerkvinner er helse en vesentlig barriere for å delta i arbeidsmarkedet. N.K.S. mener det er et stort behov for å sikre reell tilgang til likeverdige helsetjenester. Helsepersonell må sikres kunnskap om helsemessige konsekvenser av fattigdom og diskriminering slik at de kan identifisere dette i møte med pasienter og gi nødvendig helsehjelp, samt bidra til å opplyse om rettigheter (Umblis 2020).

Innvandrerkvinner sett under ett, har dårligere helse enn resten av befolkningen. En del av forklaringen på dette kan være at innvandrerkvinner har større sannsynlighet for å jobbe i yrker der de er spesielt utsatt for fysiske og psykiske skader. Diskriminering kan også være en barriere for arbeidsmarkedsdeltakelse for disse kvinnene (Umblis 2020).

Kvinnelige flyktninger har et lavere gjennomsnittlig utdanningsnivå enn andre innvandrerkvinner, og generelt har de en lengre vei å gå for å komme seg inn på det norske arbeidsmarkedet. Generelt har forskning på introduksjonsprogrammet vurdert det slik at programmet hjelper kvinnelige flyktninger med å integreres i det norske arbeidsmarkedet. Kvaliteten på kursene varierer imidlertid sterkt fra kommune til kommune (Umblis 2020). N.K.S. etterlyser forskning på langtidseffekter av tiltak for å få innvandrerkvinner i arbeid. Dette kunnskapshullet ble identifisert i litteraturgjennomgangen i 2015 (Orupabo & I. Drange, 2015). Studier viser at for kvinnelige flyktninger kan integreringen gå i revers etter at de har bodd mange år i Norge. Det finnes mye forskning om innvandrere som ikke ser på innvandrerkvinner separat. Det er mye som tyder på at kvinner har andre

erfaringer med arbeidsmarkedet enn menn, og at det vil være nyttig å ha et kjønnsperspektiv i studier av arbeidsliv og innvandrere (Umblis 2020).⁸

Tiltak som bidrar til å mobilisere mødre for å øke deltakelse hos barna

I Bufdirs rapport om arbeidet med regjeringens strategi for barn som lever i fattigdom 2015-2017, påpekes det at det er fortsatt behov for forskning som undersøker og identifiserer deltakelsesbarrierer og frafallsmekanismer som skaper utenforskap blant barn og unge, og særlig blant ungdom med minoritetsbakgrunn. N.K.S. erfarer at det er behov for tiltak som bidrar til mobilisering av foreldre for dermed å bidra til å øke deltakelse hos deres barn og ungdom på ulike fritidsarenaer. Det har stor betydning å få foreldre med i aktiviteter, det bidrar til at foreldre og barn kan ha felles opplevelser, styrke foreldres mulighet til å følge opp barna sine samt gi foreldre som selv har liten erfaring med å delta i fritidsaktiviteter, innblikk i turer, aktiviteter og opplevelser som de kan gjøre sammen med barna sine. Slik får barna gode ferieopplevelser og foreldrene større kjennskap til organisasjons- og friluftsliv.

N.K.S. arrangerer i dag en rekke ulike aktiviteter rettet mot kvinner med minoritetsbakgrunn og vi har derfor et stort potensiale i å nå ut med informasjonstilbud om lokale tilbud også for deres barn. Vi søker årlig om prosjektmidler fra både offentlige tilskuddsordninger og private stiftelser. Vi etterlyser imidlertid et større fokus fra nasjonale myndigheter om hvordan tilbudene i større grad kan gjøres langsiktige og forutsigbare. Språk, tilpasset informasjon, universell utforming, samt mangel på offentlig transport, eller barnepass for søsken er noen eksempler. Det må derfor også lages politiske løsninger som virker mot disse barrierene. Det er et stort potensiale for at kommuner og frivillig sektor kan jobbe sammen for å nå spesielt utsatte familier mer målrettet og i langt større grad enn dagens tilfelle.

Sikre langsiktige og forpliktene handlingsplaner både kommunalt og nasjonalt

N.K.S. erfarer at mange familier faller mellom alle stoler fordi det ikke samarbeides godt nok tverrsektorielt. Sårbare familier kan falle mellom forskjellige stoler fordi ingen sektor eier ansvaret. Mange familier kan ha sammensatte og sektorovergripende utfordringer knyttet til fysisk og psykisk helse, økonomi, levekår og deltakelse i samfunnet. Det er ofte tilfeldig og svært personavhengig om

⁸ Institutt for samfunnsforskning (2020) <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmloi/bitstream/handle/11250/2641207/Kunnskapsoppsummering%2bom%2bdeltakelse%2bi%2barbeidslivet%2bfor%2bkvinner%2bmed%2binnvandrerbakgrunn.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

familien mottar den hjelpen de har krav på. Det er derfor behov for at viktige aktører som skole, helse, Nav, flyktningetjeneste og barnevern samarbeider for å sikre at familiene får tilgang til, og reelt får innfridd sine rettigheter. En ny rapport fra Fafo (2019)⁹ påpeker at manglende samhandling i oppfølging av utsatte barn og unge er et problem. Ansvar kan bli skjøvet mellom tjenester, informasjon glipper, og ingen tar ansvar for helhet eller koordinering av tjenestene. Det kan gjøre at behov ikke oppdages tidlig nok og at barn og unge ikke får den bistanden de har behov for.

Frivillige organisasjoner som N.K.S. kan bidra både med informasjon og lavterskel tilbud. Vi opplever at den økte digitaliseringen generelt i samfunnet kan bidra som en ekstra barriere, da det både krever god teknisk kompetanse og språkforståelse. Det er store muligheter for samarbeid på tvers her mellom kommune, frivillighet og sosiale entreprenører etc.

N.K.S. ønsker regjeringen lykke til i arbeidet med ny strategi!

Med vennlig hilsen
Norske Kvinners Sanitetsforening

Grete Herlofson
Generalsekretær

Cathrine Holst Salvesen
Seniorrådgiver migrasjon og
oppvekst

⁹ https://fafo.no/zoo-publikasjoner/item/trobbel-i-grenseflatene?category_id=20